

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

**ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ &
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ**

**ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
ΜΕΣΩ CLLD/LEADER**

ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε όλες τις ιστορικές περιόδους, οι άνθρωποι μετανάστευαν από τον ένα τόπο στον άλλο. Το 2015, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία διήλθαν από τη Χώρα μας, με στόχο άλλους προορισμούς, 860.000 μετανάστες και πρόσφυγες, μια τάση που αν και μειούμενη συνεχίζεται, γεγονός που πολιτικά αναγάγεται στον όρο «προσφυγική κρίση».

Η Ελλάδα, ως το κυριότερο σημείο εισόδου των μεταναστών έχει επηρεαστεί πιο πολύ από τα υπόλοιπα κράτη της Ευρώπης αν και τη δεδομένη χρονική στιγμή οι εισροές προσφύγων και μεταναστών έχουν μειωθεί σημαντικά (λιγότεροι από 100 την ημέρα στα νησιά). Το γεγονός αυτό έχει μετατοπίσει το ενδιαφέρον από τη διαχείριση υποδοχής αυτών στο στάδιο της ταχύτερης διεκπεραίωσης των αιτημάτων ασύλου και συνεπώς στις διαδικασίες ενσωμάτωσης του πληθυσμού αυτού, που θα λάβει διεθνή προστασία εντός της χώρας μας.

Μέχρι σήμερα έχουν ληφθεί σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Από τις αρχές του 2015, η Επιτροπή έχει αποδώσει 237.000.000€ για να υποστηρίξει τις ελληνικές αρχές, καθώς και τους διεθνείς οργανισμούς και τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Η ανωτέρω χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης προστίθεται στα 509 εκ. € που έχουν ήδη διατεθεί στην Ελλάδα, στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων για την περίοδο 2014-2020 (294.500.000€ από το Ταμείο Ασύλου Μετανάστευσης και Ένταξης και 214.700.000€ από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας).

Για τους περισσότερους πρόσφυγες, το σημείο εισόδου τους δεν είναι και ο επιθυμητός τελικός τους προορισμός.

Ωστόσο, η συνεχιζόμενη προσφυγική κρίση απαιτεί αποτελεσματικά μέτρα που μπορούν να χρηματοδοτηθούν μεταξύ άλλων και από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ). Σύμφωνα με την ομιλία του Προέδρου Juncker, στο Στρανσβούργο, το Σεπτέμβριο του 2015 «...η μετανάστευση δεν πρέπει να θεωρηθεί ως πρόβλημα αλλά να προσεγγιστεί ως ευκαιρία, την οποία θα πρέπει να διαχειριστούμε σωστά...».

Ο Hans Olof Stålgren συντονιστής του Σουηδικού Εθνικού Αγροτικού Δικτύου, σε πρόσφατο συνέδριο αναγνώρισε ότι η από κάτω προς τα πάνω προσέγγιση LEADER θα μπορούσε να είναι ένα από τα «Ισχυρότερα και καλύτερα εργαλεία για να προσεγγιστεί η προσφυγική κρίση ... χρησιμοποιώντας το τοπικό δίκτυο του LEADER είναι πραγματικά ένα κλειδί για να κάνει αυτούς τους ανθρώπους «φίλους» και να αναδείξει την ατομικότητά τους».

Αναζητώντας βιώσιμες λύσεις για τους πρόσφυγες, μια προσέγγιση με προσανατολισμό την κοινωνική ένταξη αυτών καθώς και την οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών είναι ακριβώς η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνονται μέσω του CLLD/LEADER. Οι Τοπικές Στρατηγικές με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων είναι εξ ορισμού ένα από τα προσφορότερα μέσα για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και την ενσωμάτωση των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες, συμπεριλαμβανόμενης της διευκόλυνσης της υποδοχής τους.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ: ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους

διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν¹.

«Το πρόσωπο που συνεπεία γεγονότων και δικαιολογημένου φόβου διώξεως ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα»².

ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ: πρόσωπο που για λόγους διαφορετικούς από εκείνους που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα εγκαταλείπει οικειοθελώς τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί αλλού³.

ΑΙΤΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ⁴: η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω είναι σκόπιμο να εξεταστεί από τις Τοπικές Στρατηγικές με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, βάσει της εγγύτητας του σχεδιασμού τους στις ιδιαίτερες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, πως μπορεί να προσεγγιστεί το θέμα της προσφυγικής κρίσης, μέσα από τα τοπικά προγράμματα LEADER/CLLD.

Κατωτέρω θα δοθούν ορισμένες δυνατότητες, που μπορούν να περιέχουν τα τοπικά προγράμματα, δίνοντας ακόμα και προτεραιότητα σε έργα που αφορούν την ανακούφιση των αγροτικών περιοχών και των προσφύγων από τις επιπτώσεις της προσφυγικής κρίσης, εφόσον αυτές αιτιολογούνται από τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών τους και την προκύπτουσα τοπική στρατηγική. Η συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες και τις τοπικές αρχές θα δώσει σε αυτές τις προσεγγίσεις την απαραίτητη προστιθέμενη αξία και αποτελεσματικότητα που χρειάζονται για να λύσουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που ανακύπτουν.

Επισημαίνεται ότι σε γενικές γραμμές το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) δεν προβλέπει ειδική στήριξη σε μειονότητες ή μειονεκτικές ομάδες, ούτε ειδικά μέτρα/δράσεις στοχευμένα αποκλειστικά σε τέτοιες ομάδες. Παρόλα αυτά στο πλαίσιο της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στις αγροτικές περιοχές και συγκεκριμένα μέσω της προτεραιότητας για την αγροτική ανάπτυξη «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές», η πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη μπορεί να συνεισφέρει στην ενδυνάμωση τέτοιων ομάδων στόχου, διευκολύνοντας την πρόσβασή τους σε μέτρα του ΠΑΑ 2014-2020 και την ενσωμάτωσή τους στην τοπική/αγροτική οικονομία και πληθυσμό.

Οι δυνατότητες που μπορεί να περιέχονται στις τοπικές στρατηγικές δύναται να χωριστούν σε δύο κυρίως κατηγορίες, ανάλογα με το χρόνο και τον τόπο υλοποίησής τους:

Διευκόλυνση της υποδοχής και διακίνησης των προσφύγων καθώς και της προσωρινής στέγασής τους

Αφορά σε επείγουσες δράσεις που έχουν άμεση επίδραση στη ζωή των προσφύγων όπως πρώτη βοήθεια, στήριξη κατασκευής υποδομών για την προσωρινή στέγασή τους, την υποστήριξη για να επισημοποιήσουν τη διοικητική τους κατάσταση, κ.λπ.. Σε γενικές γραμμές

¹ Οδηγία 2011/95/ΕΕ

² Διακήρυξη του 1951 του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, και όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ του 1967

³ Υπάτη Αρμοστεία ΟΗΕ

⁴ Οδηγία 2013/32/ΕΕ

οι δράσεις αυτές αφορούν σε βραχυπρόθεσμη βοήθεια, η οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί καλύτερα με την ανάληψη άμεσης δράσης από τα Κράτη Μέλη μέσω στήριξης από τα ειδικά ταμεία που έχουν συσταθεί για το σκοπό αυτό.

Παρόλα αυτά και δεδομένου ότι στη χώρα μας έχουν δημιουργηθεί σε πολλά σημεία εισόδου “hot spots”, στα οποία αντιμετωπίζονται αρκετά προβλήματα, τόσο με περιβαλλοντικούς όρους όσο και με όρους συνδεσιμότητας αυτών με άλλα κομβικά σημεία εξυπηρέτησης των προσφύγων αλλά και των μεγάλων αριθμών υπηρεσιακών και ατόμων ΜΚΟ που μετακινούνται, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν, με τη συνεργασία των τοπικών αρχών, κατάλληλες παρεμβάσεις, οι οποίες θα έχουν ως νομική βάση, κυρίως το άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013 και θα αφορούν σε βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να εξεταστούν, από το φορέα υποβολής μιας τοπικής στρατηγικής, οι δυνατότητες στήριξης επενδύσεων, από δημόσιους φορείς, για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση όλων των τύπων υποδομών μικρής κλίμακας, υπό το πρίσμα των επιλέξιμων προϋπολογισμών⁵ του μέτρου 19.2 «Στήριξη υλοποίησης δράσεων των στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων», δίνοντας όπου αυτό υπαγορεύεται από την τοπική στρατηγική και τις πραγματικές χωρικές ανάγκες, προτεραιότητα σε τέτοια έργα.

Παράλληλα, μέσω της ενεργοποίησης του άρθρου 20 του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013 μπορεί να δημιουργηθούν κατάλληλες υποδομές για την προσωρινή στέγαση και την άμεση εξυπηρέτηση σε τομείς όπως υγεία, κ.λπ.

Ήδη, υπάρχουν καταγραφές από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αλλά και από άλλα νησιά τα οποία υποδέχονται κάθε μέρα μεγάλους αριθμούς μεταναστών για παρεμβάσεις που αφορούν κυρίως σε τρεις τομείς:

- Περιβάλλον (περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, καθαριότητα, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδατικών πόρων, κ.λπ.)
- Συνδεσιμότητα (οδικοί άξονες που συνδέουν λιμάνια και περιοχές αποβίβασης, αεροδρόμια, κ.λπ.)
- Ανάπτυξη επιχειρήσεων (προώθηση τουρισμού σε σχέση με τα “hot spot” νησιά τα οποία έχουν υποστεί σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην αναμενόμενη τουριστική τους κίνηση)

Κοινωνική ενσωμάτωση των προσφύγων στις τοπικές κοινωνίες

Η μεσοπρόθεσμη βοήθεια καλύπτει τη στήριξη, σε βάθος τριετίας, παρεμβάσεων στους βασικούς παράγοντες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των προσφύγων, όπως τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές ανάγκες των προσφύγων που σχετίζονται μεταξύ άλλων με τη γλώσσα, τον πολιτισμό τους και τις δεξιότητες που έχουν ή πρέπει να αποκτήσουν, κ.λπ.

Για το σκοπό αυτό δύναται να ενεργοποιηθούν, μέσω CLLD/LEADER τα ακόλουθα άρθρα του Κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013:

Άρθρο 14: Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης

Μέσω της ενεργοποίησης αυτού του άρθρου μπορεί να δοθεί στήριξη για την επαγγελματική κατάρτιση, τις δράσεις απόκτησης δεξιοτήτων, επίδειξης και δράσεις πληροφόρησης των προσφύγων στους διάφορους τομείς δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές, με έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων στους τομείς των τροφίμων, της δασοκομίας και των ΜΜΕ, που δραστηριοποιούνται στις αγροτικές περιοχές. Οι σχετικές δράσεις αποτελούν

⁵ Ο συνολικός προϋπολογισμός των ενισχυόμενων παρεμβάσεων μπορεί να ανέλθει έως 600.000€, εκτός των έργων που αφορούν σε διαχείριση στερεών/υγρών αποβλήτων, καθώς και έργων ύδρευσης, στα οποία ο συνολικός προϋπολογισμός μπορεί να ανέλθει έως τα 2.000.000€.

συμπληρωματικό και απαραίτητο μέσο στήριξης των παρεμβάσεων που ακολουθούν. Επισημαίνεται ότι δικαιούχοι του παρόντος μέτρου είναι οι πάροχοι μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης, ενώ οι ωφελούμενοι είναι οι πρόσφυγες.

Άρθρο 20: Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές

Η ενεργοποίηση του παρόντος άρθρου προσφέρει μεγάλες δυνατότητες σε δημόσιους φορείς να ενισχυθούν για επενδύσεις σχετικά με τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών και των αντίστοιχων υποδομών, με κύρια ομάδα στόχου τους πρόσφυγες που παραμένουν στις συγκεκριμένες αγροτικές περιοχές. Οι τοπικές στρατηγικές, στις περιοχές που ζουν πρόσφυγες μπορεί να προβλέπουν παρεμβάσεις σχετικά με βασικές υποδομές ή υπηρεσίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση (νηπιαγωγεία, σχολεία, λεωφορεία, κλπ), την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική στέγαση, βασικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, όπως το νερό, τα απόβλητα, την ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο, κ.λπ..

Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένου ότι οι περιοχές, οι οποίες φιλοξενούν “hot spots”, πλήττονται ιδιαίτερα, όσον αφορά τον τουρισμό αλλά και την περιβαλλοντική υποβάθμιση, υπάρχει δυνατότητα σχεδιασμού παρεμβάσεων που αφορούν σε μελέτες και επενδύσεις που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των αγροτικών τοπίων και των τόπων με υψηλή φυσική αξία, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κοινωνικοοικονομικών πτυχών καθώς και τις απαραίτητες δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Επίσης για την ανάδειξη του τουριστικού δυναμικού των περιοχών αυτών υπάρχει η δυνατότητα στήριξης επενδύσεων για δημόσια χρήση σε υποδομές αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας.

Μεσο-μακροπρόθεσμες δράσεις για τη βελτίωση της απασχόλησης των προσφύγων

Στο πλαίσιο της βελτίωσης της απασχόλησης των προσφύγων μπορεί να ενεργοποιηθεί το ακόλουθο άρθρο του κανονισμού (ΕΕ) 1305/2013:

Άρθρο 19: Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων

Αφορά στη δυνατότητα ενίσχυσης για επενδύσεις στη δημιουργία και την ανάπτυξη μη γεωργικών δραστηριοτήτων (για παράδειγμα σε τομείς της βιοτεχνίας, χειροτεχνίας, κατασκευή παραδοσιακών και τουριστικών προϊόντων, κ.λπ.). Προϋποθέτει οι πρόσφυγες να έχουν τις κατάλληλες άδειες καθώς επίσης και να εκπληρώνουν τα σχετικά κριτήρια επιλεξιμότητας της δράσης. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον δικαιολογείται από την τοπική στρατηγική μπορεί να δοθεί προτεραιότητα σε τέτοιες επενδύσεις. Επισημαίνεται ότι στο εγκεκριμένο ΠΑΑ 2014-2020 δε δίνεται η δυνατότητα ενεργοποίησης του υπομέτρου 6.2 «Ενισχύσεις εκκίνησης επιχείρησης για μη γεωργικές δραστηριότητες σε αγροτικές περιοχές» (start up) από το CLLD/LEADER αλλά μόνο το υπομέτρο 6.4 «Επενδύσεις για τη δημιουργία και την ανάπτυξη μη γεωργικών δραστηριοτήτων».

Σε κάθε περίπτωση και δεδομένου ότι οι τοπικές στρατηγικές σχεδιάζονται από τους ίδιους τους τοπικούς φορείς η ενεργοποίηση των ανωτέρω δράσεων θα πρέπει να προκύπτει από την “bottom – up” διαδικασία, να προβλέπεται στη στρατηγική τοπικής ανάπτυξης. Επίσης, σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να αναζητηθεί η απαραίτητη συμπληρωματικότητα και συνέργειες με παρεμβάσεις των άλλων ΕΔΕΤ και κυρίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ).